

Εραστές αλλά και ποιητές

Ορθοδοξία / Θεολογία

Σοφία Μπεκρή, φιλόλογος-θεολόγος

Τους «τρεις μεγίστους φωστήρας» της τρισηλίου Θεότητας, τις «κιθάρες του Πνεύματος», τα «εύλαλα στόματα της αληθείας» τιμάει η Εκκλησία μας στις 30 Ιανουαρίου: τον σοφό Βασίλειο, τον θεολόγο Γρηγόριο και τον κλεινό Ιωάννη, «των Ιεραρχών την Τριάδα», η οποία «κατήρδευσε» (πότισε) με τα νάματα της θεογνωσίας ολόκληρη την οικουμένη.

Στην προσωπικότητα, μάλιστα, των Τριών Ιεραρχών συνδυάζονται παράλληλα και αρμονικά η δύναμη του πνεύματος, η παρρησία του λόγου και η προσφορά όλης της υπάρξεώς των προς τον συνάνθρωπο, εξ ου και ο κοινός των εορτασμός.

Είναι αληθινά αξιοθαύμαστο ότι ο καθένας από τους τρεις διέθετε συγχρόνως και πνευματική καλλιέργεια και ψυχική ευαισθησία και διάθεση για κοινωνική προσφορά. Παραλλήλως, όμως, κατείχε κάποιο από αυτά τα χαρακτηριστικά σε μεγαλύτερο βαθμό. Έτσι, ο μέγας Βασίλειος αναδείχθηκε μέγας και στο κοινωνικό έργο, ο θεολόγος Γρηγόριος υπήρξε φιλερήμων αλλά και φιλειρηνικός και μάλιστα φιλόσοφος-ποιητής, ο δε χρυσορρήμων Ιωάννης ήταν σοφός ερμηνευτής των θείων

γραφών, αλλά παραλλήλως εργαζόταν ακατάπαυστα για την ανακούφιση των πτωχών και αδυνάτων από τους ισχυρούς και αδίκους.

Τρεις Ιεράρχες ~ Γιώργου Κόρδη

Απαιτείται πράγματι πολύς χρόνος, για να αναπτύξει κανείς το πολύπλευρο έργο του Χρυσοστόμου, να μελετήσει τους λόγους και τις επιστολές του Βασιλείου, να εμβαθύνει στην θεολογική σκέψη και στο ποιητικό έργο του Γρηγορίου. Γι' αυτό και εμείς στο παρόν άρθρο θα περιοριστούμε μόνον σε μια χαρακτηριστική πτυχή της προσφοράς των για την αντιμετώπιση μιάς μεγάλης διαμάχης που είχε ξεσπάσει στην εποχή των.

Συγκεκριμένα, στα χρόνια κυρίως του Βασιλείου και του Γρηγορίου, είχαν διαμορφωθεί δύο ακραίες τάσεις, από την μία Χριστιανών που απέφευγαν να μελετήσουν τα αρχαιοελληνικά κείμενα, για να μην αλλοτριωθεί η πίστη των, και από την άλλη εθνικών που πρέσβευαν ότι η χριστιανική διδασκαλία θα «μολύνει» το αρχαιοελληνικό πνεύμα.

Έχει πραγματικά ενδιαφέρον να δούμε πως αντιμετώπισαν οι ελληνομαθείς Πατέρες την οξύτατη αυτήν διαμάχη και πως κατάφεραν τελικά με την δύναμη του λόγου και την χάρη του Πνεύματος να αμβλύνουν τις ακραίες αυτές τάσεις.

Ο σοφώτατος Βασίλειος, στην πραγματεία του «Προς τους νέους, όπως αν εξ ελληνικών ωφελούντο λόγων», διδάσκει ότι οι φιλομαθείς νέοι χρειάζεται να μιμούνται, στην απόκτηση των γνώσεων, το παράδειγμα των μελισσών, οι οποίες από κάθε άνθος αποκομίζουν μόνον ο τι είναι ωφέλιμο για την σύνθεση του μελιού. Όπως λέει χαρακτηριστικά: «καθάπερ της ροδωνιάς του άνθους δρεψάμενοι τας ακάνθας εκκλίνομεν, ούτω και επί των τοιούτων λόγων, όσον χρήσιμον απωσάμενοι, το βλαβερόν απορρίψωμεν» (PG 31, 569). Παρομοιάζει μάλιστα την θύραθεν σοφία με τα φύλλα που περιβάλλουν και στολίζουν τον καρπούς του δένδρου, χαρίζοντάς του όμορφη όψη.

Ο φιλόσοφος Γρηγόριος, ο κυρίως εραστής του έλληνο λόγου, χαρακτηρίζει «σκαιούς και απαιδευτούς» τους Χριστιανούς εκείνους που απέρριπταν την έξωθεν παιδεία «ως επίβουλον και σφαλεράν και Θεού πόρρω βάλλουσαν» (=που απομακρύνει από τον Θεό), θεωρώντας την, όπως και ο Βασίλειος, συμπληρωματική στην «ευγενεστέραν και ημετέραν» (χριστιανική) παιδεία [«Επιτάφιος εις τον Μέγαν Βασίλειον» (PG, 36, 508-9)].

Στον Ιουλιανό, μάλιστα, τον Παραβάτη, που με διάταγμά του απαγόρευε στους «παραβάτες» Χριστιανούς να διδάσκουν τα ελληνικά γράμματα, απηύθυνε δύο Στηλιτευτικούς λόγους. Στο ερώτημα που του απευθύνει ο Γρηγόριος «Τίνος του ελληνίζεις εισίν οι λόγοι;» δηλ. ποιος έχει το δικαίωμα να διδάσκη και να μελετά τα ελληνικά γράμματα, απαντά ο ίδιος ότι το ελληνίζεις δεν μπορεί να είναι μονοσήμαντο και επομένως δικαίωμα μόνον των «εθνικών» Ελλήνων, αλλά είναι πολυσήμαντο και αποτελεί δικαίωμα όλων όσοι αποτελούν το «έθνος», ανεξαρτήτως θρησκείας, γλώσσης και άλλων διακρίσεων, κατά την ευαγγελική ρήση «ουκ έστιν Ιουδαίος ουδέ Έλλην..., αλλά τα πάντα και εν πάσι Χριστός» (Γαλ., γ' 23- δ' 5) .

Αλλά και ο Χρυσορρήμων, που κατηγορείται, από συγκεκριμένους κύκλους, ως κατεξοχήν «ανθέλληνας», υπήρξε ασφαλώς ελεγκτικός απέναντι στα διδάγματα των Ελλήνων (εθνικών) φιλοσόφων -όχι όλων-, διότι επηρέαζαν τους Χριστιανούς στον τρόπο ζωής των, ώστε να ενδιαφέρονται περισσότερο για την απόκτηση υλικών αγαθών και όχι για την σωτηρία της ψυχής των. Εν τούτοις, δεν απέρριπτε την ελληνική παιδεία, την οποία θεωρούσε και εκείνος, όπως και οι προκάτοχοί του Πατέρες, απαραίτητη προϋπόθεση για την εμβάθυνση στην χριστιανική παιδεία («Πάντοθεν -και εις τα παρ' ημίν και εις τα των φιλοσόφων διδάγματα-

ευρίσκεις, ει βούλει, τα υποδείγματα (του ορθού βίου)», PG 62, 47). Εξ άλλου, σκοπός της αγωγής κατά τον Χρυσόστομο είναι η διάπλαση «εις τέλειον Χριστιανόν και πραγματικόν φιλόσοφον» (PG 62, 149).

Πράγματι, οι ελληνομαθείς και φωτισμένοι από το Άγιο Πνεύμα Ορθόδοξοι Πατέρες και πρόμαχοι της Αγίας Τριάδος, που υιοθέτησαν με την στάση των το αρχαιοελληνικό «μηδέν άγαν», καθοδηγούν εμμέσως και εμάς τους νεωτέρους να αποφεύγουμε τις ακρότητες, τον φανατισμό και τον διχασμό, εφ' όσον είμαστε τέκνα του ενός Τριαδικού Θεού της ειρήνης, της ομονοίας και της αγάπης. Ας εργαζώμαστε, λοιπόν, και εμείς, ώστε να γινώμαστε τέλειοι Χριστιανοί και αληθινοί φιλό-σοφοι, εραστής δηλαδή όχι μόνον του λόγου αλλά και του Λόγου, όπως και εκείνοι.

Εξ άλλου, οι Τρεις Ιεράρχες δεν κήρυξαν μόνον με τον λόγο των την ενότητα της πίστεως, τον ηθικό βίο, και την δίκαιη και αγαπητική πολιτεία, αλλά υπηρέτησαν και στην πράξη το τριπλό έργο της Καθολικής Ορθοδοξίας, πνευματικό, μορφωτικό και κοινωνικό, αντιστοίχως ως «βάσεις, θεολόγοι, χρυσολόγοι».

Δεν έχουμε, λοιπόν, παρά να μιμηθούμε «οι φιλόσοφοι τους σοφούς, οι ιερείς τους ποιμένας, οι αμαρτωλοί τους προστάτας», ώστε να φωτιστούμε όλοι, και στις σημερινές δύσκολες συγκυρίες, να διατηρήσουμε αλώβητη την πίστη και ελεύθερο το φρόνημά μας ως αληθινοί Χριστιανοί και γνήσιοι Έλληνες. Το να ακολουθήσουμε το παράδειγμά των είναι το καλύτερο δώρο που μπορούμε να τους προσφέρουμε στην μνήμη των, νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν!

MISSING_ARG_ACCESS_TOKEN